

Nadežda Ivanova

Uniwersytet Tartuski

WPLYW POLITYKI KREDYTOWEJ NA WARTOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO BANKÓW KOMERCYJNYCH

1. Wstęp

Portfel kredytów przyznanych klientom tworzy największa i wciąż rosnącą część aktywów banków komercyjnych (w Estonii 71%) i, co za tym idzie, od zmiany jego wartości w znacznym stopniu zależą końcowe efekty finansowe. W związku z tym przedmiotem badań niniejszego opracowania będą problemy wpływu polityki kredytowej na wartość portfela kredytowego i obiektowego przedstawiania jej wyników w sprawozdawczości finansowej banków komercyjnych Estonii.

2. Zadania i elementy właściwej polityki kredytowej

Polityka kredytowa banku określa podstawowe zasady podejmowania decyzji odnośnie do transakcji kredytowych. Jej głównym zadaniem jest utworzenie jednolitej podstawy działalności kredytowej, ustalenie kryteriów dopuszczalnego ryzyka i określenie dziedzin podwyższonego ryzyka kredytowego, wymagających szczególnej uwagi. Najważniejszym zadaniem stojącym obecnie przed bankami jest udzielanie dochodowych kredytów o rozsądnym ryzyku w warunkach bezwzględnej konkurencji cenowej [Koch 1993, s. 3].

Specjaliści są zgodni co do tego, że podstawowymi elementami właściwej polityki kredytowej są [Rose 1991, s. 175]:

- ostateczny cel struktury portfela kredytowego (z punktu widzenia rodzajów, terminów, kwot, jakości kredytów),
- granice pełnomocnictw pracowników kredytowych,

- wewnętrzna odpowiedzialność działu kredytów za przepływ informacji i wykonanie zadań,
- procedury rozpatrywania, oceny i podejmowanie decyzji w sprawie wniosków kredytowych,
- wykaz dokumentów wymaganych od kredytobiorcy i przechowywanych w historii kredytu,
- pracownicy odpowiedzialni za przechowanie i odtworzenie historii kredytów,
- instrukcja naliczania i opracowania zabezpieczenia kredytu,
- naliczanie oprocentowania, wielkości, okresu i innych warunków kredytu,
- wymagania odnośnie do jakości kredytów,
- maksymalny ciężar gatunkowy portfela kredytowego w aktywach,
- podstawowa sfera działalności kredytowej,
- procedury ujawniania, analizy i ratowania trudnych kredytów.

Dla nowoczesnego banku ważne są zarówno problemy opracowania i efektywnego prowadzenia polityki kredytowej, jak i sposoby ich obiektywnego przedstawienia w sprawozdawczości finansowej, umożliwiające podejmowanie prawidłowych decyzji.

3. Specyfika wyceny i przedstawienia w rachunkowości zobowiązań z tytułu przyznanych kredytów

3.1. Specyfika podstawowej ewidencji zobowiązań kredytowych

Zgodnie z estońską ustawą o rachunkowości (2003) banki komercyjne do 1 stycznia 2005 r. mogą korzystać albo z norm zwyczajowych ewidencji Estonii, albo z Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), a od 1 stycznia 2005 r. powinny całkowicie przejść na MSSF (Raamatupidamise seadus § 17, 2). W skład norm zwyczajowych rachunkowości Estonii w części dotyczącej przedstawiania różnorodnych zobowiązań, w tym kredytowych, weszła specjalna instrukcja „Instrumenty finansowe”, w znacznym stopniu odpowiadająca Międzynarodowym Standardom Sprawozdawczości Finansowej, w szczególności MSR 32 „Instrumenty finansowe: ujawnianie i prezentacja”, MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” oraz MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych”.

Zasadniczo nowym podejściem w wycenie i ujmowaniu instrumentów finansowych, zarówno według wymogów MSSF, jak i według obowiązujących w Estonii nowych przepisów, jest przejście od metody ich ewidencji według wartości nabycia do metody wartości godziwej (*fair value*). Wartość godziwa jest to kwota, za którą aktywa w transakcji można wymienić ze świadomymi, zainteresowanymi i niezależnymi stronami [RTJ... 3, s. 3]. Za najlepszy jej wskaźnik uważana jest wartość rynkowa (*market value*), dokładniej rzecz ujmując – cena rynkowa (*market*

price) instrumentu finansowego. Przy braku aktywnego rynku odpowiednich instrumentów finansowych teoretycznie dopuszcza się wyliczenie innymi metodami, np. dystkontując generowane przez instrumenty finansowe przyszłe przepływy środków pieniężnych, tzn. korzystając z metody wartości aktualnej (*present value*) przyszłej płatności (czasami wartość aktualną nazywa się wartością bieżącą lub skapitalizowaną) [Četyrkin 2001, s. 31].

Należy zauważyć, że wartość uaktualnioną przyszłej płatności przyjmuje się za wartość nabycia w tym przypadku, kiedy aktualna płatność jest realizowana nie od razu, ale w oddalonej przyszłości, np. za rok lub później. W przeciwnym wypadku za wartość nabycia przyjmuje się nominalną wartość przyszłej płatności. Z reguły kredyty bankowe nie są przedmiotem handlu na rynku, tzn. nie mają miarodajnej ceny rynkowej, dlatego – w uproszczeniu – jako wartość godziwą można wykorzystać ich aktualną wartość.

Z punktu widzenia rachunkowości wykorzystanie kategorii wartości uaktualnionej przyszłych przepływów środków pieniężnych w określony sposób jest nowością, jednak finansiści znają ją od dawna i powszechnie stosują w różnych rozliczeniach finansowych. Pojęcie wartości uaktualnionej wynika z koncepcji czasowej wartości pieniądza, zgodnie z którą wcześniejsza płatność jest wyceniana przez inwestora zawsze według wartości wyższej niż późniejsza [Brigham, Gapenski 1993, s. 3]. Zgodnie z metodyką tej koncepcji wartość aktualnej płatności jest wyliczana przez dyskontowanie spodziewanych w przyszłości przepływów środków pieniężnych (*discounted cash flow*) według stopy dyskontowej, odpowiadającej średniorynkowej zgodnie z analogicznymi instrumentami finansowymi z analogicznym okresem i analogicznym specyficznym ryzykiem, właściwym drugiej stronie umowy. Według obowiązujących w Estonii przepisów o wycenie i ewidencji instrumentów finansowych, dyskontowanie na podstawie stopy średniorynkowej z uwzględnieniem ryzyka wiąże się zazwyczaj z bezprocentowymi zobowiązaniami. W przypadku zaś gdy na żądanie naliczany jest procent, dyskontowanie przebiega według efektywnego (wewnętrznego) oprocentowania, którego istota i kształtowanie są rozpatrywane w punkcie 3.2 niniejszego artykułu.

Schemat obliczenia wartości aktualnej instrumentu finansowego przedstawia prawa część wzoru w punkcie 3.2, w którym stopa dyskontowa jest oznaczona symbolem i i jest z góry wiadoma (średniorynkowa lub efektywna). Ogólna kwota przewagi nominalnej wartości wymogu kredytowego nad wartością uaktualnioną początkowo jest przedstawiona w sprawozdaniu z zysku jako wydatek finansowy, a kwota przewagi wartości uaktualnionej nad wartością nominalną odpowiednio – jako dochód finansowy, co z punktu widzenia koncepcji czasowej wartości pieniądza jest całkowicie logiczne. W przypadku gdy wartość uaktualniona przyszłych przepływów środków pieniężnych różni się nieznacznie od wartości nominalnej, zgodnie z zasadą istotności wymogi można ewidencjować według wartości nominalnej.

Zobowiązania kredytowe ewidencjonuje się w dniu faktycznego udzielenia kredytu, chociaż przepisy zezwalają na ich ewidencjonowanie w dniu podpisania umowy kredytowej.

3.2. Specyfika dalszej ewidencji zobowiązań kredytowych

Zgodnie ze zmienionymi estońskimi przepisami, dalsza ewidencja zobowiązań kredytowych powinna być przeprowadzana według wartości korygowanej z uwzględnieniem kumulacyjnej amortyzacji różnicy między pierwotną wartością nabycia a wartością spłaty, spłaty podstawowej sumy kredytu, zmniejszenia wartości lub ewentualnej przeceny uwarunkowanej prawdopodobieństwem niespłacenia kredytu z powodu obniżenia jakości. Korekty przeprowadza się, gdy są ku temu ważne powody. Jeśli według umowy spłata przyznanego kredytu powinna być spłacona jedną kwotą pod koniec ogólnego okresu, a wartość nabycia zobowiązania równa się wartości spłaty i istnieje duże prawdopodobieństwo całkowitej spłaty kredytu, to korygowana wartość równa jest początkowej. W przeciwnym razie ewidencję zobowiązania prowadzi się według wartości korygowanej z wykorzystaniem efektywnej stopy procentowej.

Aktualna wartość krótkoterminowych zobowiązań z reguły pokrywa się z wartością nominalną (z uwzględnieniem upustu na ewentualną utratę wartości ze względu na zmianę jakości), dlatego logiczne jest ich uwzględnianie w kwocie przypuszczalnej spłaty. Z kolei ewidencję długoterminowych kredytów należy prowadzić według corocznie zmieniającej się wartości uaktualnionej z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, za pomocą której łączna kwota różnicy między wartością nominalną a wartością aktualną zobowiązania jest dzielona na lata pozostałe do pełnej spłaty kredytu i księgowana jako dochód procentowy (jeśli wartość nominalna jest wyższa od uaktualnionej) lub jako wydatek procentowy (jeśli wartość nominalna jest mniejsza od uaktualnionej). Jest to logiczne, ponieważ w miarę zbliżania się do momentu spłaty zobowiązania jego wartość aktualna przybliży się do nominalnej (oczywiście jeśli kredyt nie jest okresowo spłacany i/lub nie dokonuje się potrąceń na utratę wartości).

Efektywna (rzeczywista) stopa procentowa (*effective interest rate*) jest to stopa dyskontowa, wyrównująca przewidywane przyszłe przepływy środków pieniężnych z ich bilansową wartością netto na dany moment. W przypadku kredytów zazwyczaj różni się od rocznej nominalnej, zapisanej w umowie kredytowej stopy procentowej, ponieważ przy wyliczeniu efektywnej stopy uwzględniane są wszystkie rodzaje opłat transakcji kredytowej, np. opłata za podpisanie, zmianę lub niewykonanie warunków umowy kredytowej, kara umowna i in. W kategoriach nauki finansowej bardziej odpowiada ona wewnętrznej dochodowości operacji (*internal rate of return – IRR*) i jest obliczana według następującego wzoru [Tarbijakrediidi... 2002, s. 1]:

$$\sum_{k=1}^{k=m} \frac{A_k}{(1+i)^{t^k}} = \sum_{k'=1}^{k'=m'} \frac{A'_{k'}}{(1+i)^{t_{k'}}}$$

gdzie:

- k – numer porządkowy części udzielanego kredytu,
- k' – numer porządkowy części spłacanego kredytu i/lub odsetek,
- A_k – kwota udzielanego kredytu o numerze porządkowym k ,
- $A'_{k'}$ – kwota spłacanego kredytu o numerze porządkowym k' ,
- M – numer porządkowy ostatniej części udzielanego kredytu,
- m' – numer porządkowy ostatniej części spłacanego kredytu i/lub odsetek,
- t^k – okres między przydzielaniem części kredytu do m , wyrażony w latach, miesiącach lub dniach,
- $t_{k'}$ – okres między spłatą części kredytu i/lub odsetek do m' , wyrażony w latach, miesiącach lub dniach,
- i – efektywna stopa procentowa w procentach.

Tabela 1. Przykłady kształtowania rocznej efektywnej stopy procentowej

Czynnik oddziaływania na efektywną stopę procentową	Warunki kredytu	Wyliczenie efektywnej stopy procentowej	Efektywny procent
Kwota odsetek i innych płatności	kredyt na kwotę 1000 euro powinien być spłacony po 1,5 roku razem z odsetkami w łącznej kwocie 1200 euro	$1000 = \frac{1200}{(1+i)^{1,5}}$	12,92
Termin i częstotliwość spłaty kredytu i odsetek	kredyt na kwotę 1000 euro powinien być spłacony w dwóch częściach po 600 euro odpowiednio pod koniec pierwszego i drugiego roku	$1000 = \frac{600}{(1+i)^1} + \frac{600}{(1+i)^2}$	13,07
Częstotliwość spłaty kredytu i odsetek	kredyt na kwotę 1000 euro powinien być spłacony po 0,25 roku po wydaniu w kwocie 272 euro, po 0,5 roku w kwocie 272 euro, po 1 roku w kwocie 544 euro	$1000 = \frac{272}{(1+i)^{0,25}} + \frac{272}{(1+i)^{0,5}} + \frac{544}{(1+i)^1}$	13,19
Różnica między kwotą kredytu udzielonego i podlegającego spłacie	Kredyt na kwotę 950 euro powinien być spłacony po 1,5 roku razem z odsetkami w łącznej kwocie 1200 euro	$950 = \frac{1200}{(1+i)^{1,5}}$	16,85

Źródło: sporządzone przez autora według metodyki Postanowienia Ministra Finansów Estonii nr 98 z dnia 7 sierpnia 2002 r.

Na podstawie wzoru można wywnioskować, że efektywna stopa procentowa zależy przede wszystkim od sumy i częstotliwości spłaty odsetek i innych przewidzianych w umowie należności, różnicy między faktycznie udzieloną a podlegającą zwrotowi podstawową kwotą kredytu, ilości i częstotliwości udzielania i spłacania kredytu, a także od okresu kredytu. Jest ona tym wyższa, im wyższa jest roczna nominalna stopa procentowa, im częściej w ciągu roku jest spłacana podstawowa kwota kredytu i/lub odsetki, im mniejsza jest podstawowa kwota udzielonego kredytu w porównaniu z podlegającą spłaceniu.

W tabeli 1 podane są przykłady wyjaśniające istotę i logikę kształtowania efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem różnorodnych warunków kredytowania. Obliczenia efektywnej stopy procentowej są stosunkowo pracochłonne i przeprowadza się je za pomocą interpolacji lub którejś z metod iteracyjnych (metoda Newtona-Raphsona), dlatego łatwiej je przeprowadzić w specjalnym programie pakietu MS Office – Excel.

W odróżnieniu od warunków kredytowania, powodujących konieczność zastosowania efektywnej stopy procentowej, naliczenie dochodu procentowego w warunkach, gdy transakcja zawierana jest według stopy rynkowej, a innych form opłaty kredytu nie ma, efektywna stopa procentowa będzie równa nominalnej, wartość uaktualniona zobowiązania zaś – jego wartości nominalnej. Wtedy przy obliczeniu corocznego dochodu procentowego logiczne wydaje się wyjście tylko z procentu nominalnego, ponieważ w tym przypadku nie powstaje dodatkowy dochód finansowy lub wydatek.

3.3. Amortyzacja zobowiązań kredytowych

Początkowa wartość zobowiązania bankowego w późniejszym okresie może zmienić się wskutek amortyzacji, tzn. okresowej spłaty kredytu (*amortization*). Współczesna teoria i praktyka bankowa proponuje najrozmaitsze schematy spłaty kredytu. Od systemu spłaty w znacznym stopniu zależy nie tylko wartość zobowiązania kredytowego, ale i płynność banku, a z punktu widzenia kredytobiorcy – zdolność terminowej spłaty i zaliczenie zadłużenia i odsetek od niego do wartości produkcji własnej wytwarzanej przez kredytobiorcę. Warunki kredytowania, zmieniające się w zależności od tego, czy bank prowadzi politykę agresywną, umiarkowaną czy zachowawczą, mogą dopuszczać różne poziomy stóp procentowych dla różnych grup klientów i różnych produktów kredytowych, a także różne metody naliczania odsetek, różne okresy przyznawania i spłaty kredytu i spłaty odsetek itd. Szczególnie dużą różnorodność sposobów amortyzacji kredytów obserwuje się w kredytach hipotecznych [Kudriawcew, Kudriawcewa 1998, s. 33-35].

Przy standardowym hipotecznym schemacie kredytu pod zastaw nieruchomości jest wydawana określona suma, która następnie jest spłacana razem z procentami stałymi, zazwyczaj w systemie comiesięcznych rat. Modyfikacje standardo-

wego schematu są ukierunkowane na zwiększenie jego elastyczności w uwzględnianiu potrzeb zarówno kredytobiorcy, jak i banku. Niektóre warianty mają na celu obniżenie wydatków kredytobiorcy w początkowych etapach spłaty kredytu, przenosząc podstawowy ich ciężar na etapy późniejsze, co jest atrakcyjne dla klientów, oczekujących wzrostu dochodów w przyszłości (początkujący przedsiębiorcy, młode rodziny). Spłata z rosnącą kwotą płatności przewiduje stały wzrost dochodów odnośnie do obsługi długu w początkowym okresie, a w pozostałym czasie spłata jest stała pod względem kwoty. Kredyt z okresem preferencyjnym zakłada istnienie okresu, w którym spłaca się tylko odsetki od kredytu lub wcale nie robi się żadnych spłat, co w największym stopniu przesuwając finansowe obciążenie kredytobiorcy na dłuższy okres. Kredyt o okresowej zmianie stopy procentowej zakłada, że stopa jest regularnie weryfikowana, co umożliwia przystosowanie się do zmieniających się warunków rynku zarówno klientowi, jak i bankowi (w bankach komercyjnych stopy procentowe od długoterminowych kredytów z reguły są skorelowane albo z 6-miesięczną stopą Euribor, albo z 5-letnią stopą euro, zgodnie z międzybankowymi stopami procentowymi, i zmieniają się razem z nimi).

Podstawowym problemem banku przy opracowaniu planów spłaty przyznanego kredytu jest określenie sumy pozostałości zadłużenia w każdym momencie okresu spłaty. Do jego rozwiązania są wykorzystywane specjalne wzory i programy obliczeniowe.

3.4. Przeszacowanie zobowiązań z tytułu przyznaných kredytów

Wartość bilansowa portfela przyznaných kredytów banku w znacznym stopniu zależy od zniżki na przeszacowanie poszczególných kredytów, związanej z różnym stopniem prawdopodobieństwa niepełnej spłaty złých kredytów. Problem pojawienia się w portfelu złých kredytów bezpośrednio zależy od specyfiki polityki kredytowej banku. Im liberalniejsza jest polityka kredytowa i im łatwiej jest uzyskać kredyt przy podwyższonej ofercie w warunkach dużej konkurencji między bankami, im niższa jest jakość analizy zdolności kredytowej kredytobiorcy, tym większe prawdopodobieństwo udzielenia złego kredytu, którego wartość bilansową w przyszłości trzeba będzie przeszacowywać i dokonywać odpisów w wydatkach bieżących. Regularnego przeszacowywania jakości udzielonych kredytów wymagają zarówno Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Rachunkowej i normy zwyczajowe rachunkowości, jak i zalecenia Komitetu Bazylejskiego [*Basel Committee...* 2004] oraz minimalne wymagania, zawarte w Rozporządzeniu Prezesa Banku Estonii w sprawie regularnego przeszacowywania wartości kredytów bankowych ze spisaniem do wydatków bieżących [*Krediidiasutuste laenude...* 2000].

Zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Rachunkowej głównym celem przyznaných kredytów jest przestrzeganie zasady konserwatyizmu. Przy określaniu swojej polityki kredytowej bank stara się ustanowić bilans między

zwiększeniem portfela kredytowego kosztem bardziej korzystnych warunków kredytu a wielkością wątpliwych długów. Oprócz uzyskania pełniejszej zgodności dochodów i wydatków, obliczenie i ujęcie w ewidencji wątpliwych długów prowadzi również do bardziej wiarygodnego przedstawienia w bilansie realnego przynoszącego dochód zadłużenia z tytułu przyznanych kredytów. W uzupełnieniu do kwoty brutto w bilansach bankowych powinna być podawana także wyliczona kwota niezwróconej należności, a także kwota netto zadłużenia. Chociaż tworzenie rezerw pod kredytowe i przyrównywane do niej zadłużenie jest jedną z ważniejszych korekt z punktu widzenia wyniku finansowego, to jest również korektą najbardziej newralgiczną. Dlatego zagadnieniem tym zajmuje się z reguły niezależna komórka, a nie specjaliści, którzy zajmowali się opracowywaniem kredytu.

Obecnie każdy bank, uwzględniając ogólne, zalecane wymienionymi aktami normatywnymi podejścia, opracowuje własny system przeszacowania kredytów, u podstaw których leżą wewnętrzne rankingowe systemy. Przy podejmowaniu decyzji o zaliczeniu kredytu do tej czy innej grupy ryzyka jest wykorzystywana jego wcześniejsza wycena rankingowa i istniejące dane, charakteryzujące jakość obsługi zadłużenia klienta (istnienie/brak przekroczonego zadłużenia, osiągnięty i oczekiwany w przyszłości stan finansowy, warunki ogólnoeconomiczne, stan i bieżąca wartość zastawu). Wskutek tego wszystkie znaczne kredyty indywidualne, a także masowe niewielkie kredyty, łącznie są klasyfikowane według opracowanych przez bank grup rankingowych, od których zależy wielkość procentu obniżki wartości bilansowej kredytów z odniesieniem ulg do wydatków bieżących (decyzją kierownictwa banku). W taki sposób, zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, banki uznają za wydatek i potrącają z ogólnej bilansowej sumy kredytów nie tylko faktyczne kwoty, spisane z bilansu z reguły po upływie 180 dni od nie rokującej nadziei zwłoki z tytułu podstawowej kwoty kredytu i odsetek, ale także sumy potencjalnych strat, które nie zostały poniesione, ale o ich istnieniu w portfelu kredytów świadczy wcześniejsze doświadczenie¹. Zarówno spisanie, jak i zwrot wcześniej spisanych kredytów uwzględnia się w sprawozdaniu z zysków w pozycji „Zmiana wartości wymogów i zobowiązań pozabilansowych”, co wywiera istotny wpływ na czysty zysk.

4. Podsumowanie

Od roku 2003 w bankach komercyjnych Estonii ewidencja instrumentów finansowych, w tym również zobowiązań kredytowych, jest prowadzona według nowego systemu, opartego na Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości

---

¹ Dokładniej o systemach rankingowych i systemach przeszacowania wartości przyznanych kredytów w zależności od jakości, obowiązujących w bankach komercyjnych Estonii, zob. w artykule autorki *Zasady kształtowania rezerw kredytowych w bankach komercyjnych Estonii* [Ivanova 2003, s. 141-150].

Finansowej i, co jest niezwykle istotne, wymaga przedstawiania instrumentów finansowych według wartości godziwej. W odniesieniu do zobowiązań kredytowych oznacza to, że początkowo są one ewidencjonowane według wartości nabycia, która w przypadku zgodności umownego nominalnego procentu z wyliczonym efektywnym procentem jest równa nominalnej wartości kredytu, a przy różnicy wymienionych procentów ewidencję należy prowadzić zgodnie z wartością uaktualnioną, uzyskaną w wyniku dyskontowania oczekiwanych przyszłych przepływów środków pieniężnych z udzielonego kredytu z uwzględnieniem stopy procentowej.

Wartość zobowiązania kredytowego jest korygowana okresowo z uwzględnieniem amortyzacji i zmieniającej się jakości kredytu. W wyniku wyżej wymienionej specyfiki ewidencji wymogów kredytowych, które z reguły nie mają wiarygodnej ceny rynkowej, osiąga się spełnienie nowego wymogu ewidencji instrumentów finansowych odnośnie do wartości godziwej. Jest to zgodne z koncepcją aktualnej wartości środków pieniężnych, obejmującą obecnie oprócz finansów także rachunkowość.

Zarządzając swoją polityką kredytową, banki zarządzają wartością portfela kredytowego. Polityka kredytowa powinna być ukierunkowana na poprawę jakości i, w tym aspekcie, podwyższać wartość portfela kredytowego. Zastosowanie nowej, chociaż bardziej skomplikowanej, metodyki ewidencji zobowiązań kredytowych umożliwi bardziej obiektywne przedstawianie tych zmian w sprawozdawczości finansowej. W ten sposób zwiększa się porównywalność wyników działalności kredytowej nie tylko między bankami jednego kraju, ale i w skali międzynarodowej. Poprawiają się również możliwości ujawnienia ich konkurencyjnych zalet lub wad.

Literatura

- Basel Committee on Banking Supervision, International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework, June 2004, <http://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>.*
- Brigham E. F., Gapenski L. C. *Intermediate Financial Management*, The Dryden Press 1993.
- Četyrkin E.M., *Finansovaja matematika*, Delo, Moskva 2001.
- Golin J., *The Bank Analysis Handbook: a Guide for Analysts, Bankers and Investors*, John Wiley and Sons (Asia) Pte, Ltd, Singapore 2001.
- Ivanova N., *Principy sozdanija kreditnyh rezervov v kommerčeskich bankach Estonii, Reserves in Accounting*, The 4th International Conference NO-RA, AE, Wrocław 2003.
- Koch T. U., *Upravljenje bankom: per. s angl*, Ufa: Spektr. Čast' 5, 1993.
- Krediidiastutuste laenude teenindamine ja ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kuludesse kandmine*, Eesti Panga Presidendi määrus nr 9 27, juuni 2000, www.eestipank.info/pub4printer/objld=227219.
- Kudiravcev V.A., Kudriavceva E.V., *Osnovy organizacii ipotečnogo kreditovania*, Vysšaja škola, Moskva 1998.
- Raamatupidamise seadus*, <http://www.raamatupidaja.ee/index.php/26;4420>.
- RTJ 3 Finantsinstrumendid*, Tallinn 2003.

Tarbijakrediidi kulukuse määra arvutamise kord, Rahandusministri 7.08.2002 määrus nr 98, Riigi Teataja Lisa, 26.08.2002, 92, 1420.

THE IMPACT OF THE CREDIT POLICY ON THE VALUE OF THE CREDIT PORTFOLIO OF COMMERCIAL BANKS

Summary

In this article questions related to the impact of credit policy on the value of the credit portfolio through the objective financial reporting in the Estonian banks are tackled.

From 2003 in all Estonian commercial banks (as well as in other institutions), accounting for financial instruments including credit claims follows the Accounting Standards, which mainly comply with International Financial Reporting Standards (IAS 32, IAS 39, IAS 21).

According to the new regulation, all the financial instruments should be accounted at their cost, which is the fair value, indicated best by the market value i.e the market price. As to credit claim, the exceptionality of the fair value principles should be respected, because the market value of bank's credit generally does not exist. Therefore the first registration in the accounting system should follow the present value. Nominal – i.e according to sum paid out – credits are accounted for only if the nominal (or fixed in the contract) interest rate and the average market interest rates are equal for credits with analogous conditions and risks. In case these interest rates are different, the first recognition in the accounting system should be with their present value or using the discounted future cash flows generated from the claim. Further accounting of the credit claim is based on the corrected cost method, meaning that the initial cost of the claim should be corrected with accumulated depreciation of the difference between the nominal and present value, the repayment of the principal of the claim, allowance or possible mark down due to the uncollectibility (in case of the uncollectible credits). The difference between the nominal and the present value of the credit claim is set to the nominal level in the financial reports by annual crediting of the interests costs or debiting of the interest benefits by effective interest rate that differs from interest rate in the agreement.

Doing this, the International Financial Reporting Standard is fulfilled by which financial instruments are accounted by their fair value in the situation where financial instruments including credit claims do not have a market value. Corrected present value method is based on the time value of money that was up to now widely used only in finances but which is actually used in accounting as well.

Rationally managing their credit policy, banks manage their credit portfolio value. Refining the credit policy improves the credit portfolio quality and increases its value. The use of the new credit claim accounting methods, despite of its complexity, enables to account for the changes in crediting in the Financial Reports more objective than before. This improves comparability of banks crediting result, not only inside the country, but also internationally, as well as possibilities of understanding banks competition advantages and deficiencies.